Waterschap Rivierenland

Nieuwsbrief Dijkbewaking

MEI 2012

7

Met uw inzet een veilig Rivierenland

Het meeste 'vuurwerk' op hoogwatergebied speelde zich afgelopen winter opvallend genoeg vooral af buiten het Rivierengebied. In het begin van het jaar kregen het noorden en het westen van ons land te maken met hoogwater door storm en regen. Hier in het Rivierengebied hadden we even daarvoor ook hoogwater, maar dat bleek achteraf mee te vallen. Ons leger van patrouillelopers is steeds beter opgeleid en getraind. Ook al viel het hoogwater mee, toch blijven we flink dooroefenen, en dat blijft voor de veiligheid van ons gebied ook van groot belang. In deze nieuwsbrief geven we u weer een overzicht van wetenswaardigheden op het gebied van dijkbewaking. Met allereerst een uitstapje naar het hoge noorden!

Hoogwater in Groningen en Friesland

Noord-Nederland had in het begin van 2012 te kampen met hoogwater. Een dijk bij het Groningse Tolbert dreigde te bezwijken. Ook de noordelijke kade van het Eemskanaal stond onder druk en lekte kwelwater. Inwoners van het nabijgelegen Woltersum werden in de vroege morgen van 6 januari geëvacueerd. Het hoogwater kwam groot in het nieuws. Het leger en de ME werden ingezet. Minder bekend is dat daar ook een aantal medewerkers van Waterschap Rivierenland meeliep op dijkpatrouille.

Binnen 10 minuten stonden 8 mannen van Waterschap Rivierenland klaar om in Groningen bij te springen. Jan-Kees van Es: onderste rij, tweede van rechts.

Jan-Kees van Es (medewerker Beheer en Onderhoud van Waterschap Rivierenland) was er bij. Hij vertelt: “We werden op vrijdagmiddag 6 januari gebeld door onze collega’s van Waterschap Noorderzijlvest. Of we assistentie wilden verlenen. Binnen 10 minuten hadden 8 man van onze afdeling zich aangemeld. We zijn meteen in de auto gestapt.” Van Es kon direct aan de slag. “In teams van twee man de dijk op, op zoek naar natte plekken en afschuivingen. Er waren met straaljagers warmtebeelden van de kade gemaakt. Daar kon je de zwakke plekken op zien. Wellen waren al met zandzakken omkist. Die controleer je, en je zoekt naar nieuwe wellen. Best spannend, op onbekend terrein.” Van Es heeft ervaring met dijkinspecties, maar de klus viel hem niet mee. “In het rivierengebied zijn de dijken geasfalteerd.

Een kanaaldijk in Groningen met (rechts) veel kwelwater.

Dit was grasland. Heel drassig en verzadigd. Dan is een inspectie van 15 kilometer echt een hele opgave! We zaten tot ons middel onder de modder.” De 8 mannen van Waterschap Rivierenland liepen tot zaterdagmiddag hun shifts. Er waren nog eens 8 man in Friesland actief. Op zaterdag 7 januari was door een gunstige weersomslag de dreiging van een doorbraak al veel minder en konden de 16 dijklopers uit het Rivierengebied weer naar huis. Hoe kijkt Van Es terug op de ervaring? “Het is vooral heel mooi om te zien dat je als waterschap elkaar kunt helpen als het nodig is. Dat je probleemloos bij kunt springen. Die samenwerking is mooi om te zien.”

Hoogwater viel mee...

In januari 2012 werd de dijkbewaking in het westelijk werkgebied van Waterschap Rivierenland opgeschaald als gevolg van hoge waterstanden. Bij een ‘gewoon’ hoogwater wordt in korte tijd veel water door de rivieren afgevoerd. Ditmaal werd het hoge water veroorzaakt door storm, met windopstuwing en extreme regenval. In combinatie met het getij zorgt dat vooral in het westelijke deel van het Rivierenland voor wateroverlast. De overlast bleek van korte duur en de waterstanden vielen uiteindelijk mee. Het hoogwater kreeg wel veel persaandacht. Waterveiligheid stond weer midden in de belangstelling. Coördinator Dijkbewaking Hans Knotter vertelt: “Een hoogwater op de rivieren kun je ruim van tevoren zien aankomen. Hoogwater als gevolg van storm is lastiger te voorspellen. Op woensdagochtend 4 januari kregen we van Rijkswaterstaat het signaal dat er hoogwater aankwam. Daar moet je dan snel op reageren, je gaat naar fase 2 in de dijkbewaking. De dijkbeheerders worden gewaarschuwd, dijkposten worden ingericht en dijkinspecties volgen.

Patrouillelopen langs de Noord, ter hoogte van de polder Nieuwland.

Uiteindelijk zijn we in 7 van de 15 dijkvakken patrouille gaan lopen. Samen met de ondersteuning op de dijkposten en op het hoofdkantoor zijn er dan al snel zo’n 30 man in de weer. Om 14 uur die middag was het vloed, maar de waterstand viel mee. Rijkswaterstaat trok de waarschuwing weer in. We hebben toen zelf ook de beslissing genomen om af te schalen.”

Uiteindelijk zijn we in 7 van de 15 dijkvakken patrouille gaan lopen.

Proefsluiting Kromme Nol goed verlopen

Twee keer per jaar test Waterschap Rivierenland de hoogwaterkering Kromme Nol in de Afgedamde Maas. De kering wordt gebruikt om bij hoogwater in de Maas de Afgedamde Maas af te sluiten. Het maximale peil in de Afgedamde Maas mag maximaal +3,50 meter NAP zijn.
De kering wordt bij een test bediend door een 'sluitteam' van vijf personen. Dijkbeheerder en sluitcoördinator Tom Veenhoff van het waterschap vertelt: "Ieder jaar houden we een testsluiting en een proefsluiting. Bij een testsluiting kijken we alleen naar de techniek. Werkt de schuif goed? Bij de proefsluiting kijken we ook naar de procedures en de samenwerking met de gemeente, Rijkswaterstaat en waterleidingbedrijf Dunea. Het waterschap logt in op het pompsysteem van Dunea om het waterpeil in de Afgedamde Maas tot +3,50 NAP beperkt te houden. Het team dat de proefsluiting uitvoerde deed dat ditmaal voor het eerst. Spannend, maar alles is prima verlopen, zowel de daadwerkelijke sluiting als de contacten." Een proefsluiting duurt ongeveer een halve dag. De beroeps- en pleziervaart moet dan omvaren. Hoogwaterkering Kromme Nol is in gebruik sinds 2001. Momenteel krijgt de waterkering een 'upgrade'. De software voor de sluiting wordt bijgewerkt, de ARBO-omstandigheden worden aangepast en de bliksemafleiding wordt vernieuwd. In de zomer van 2012 zijn deze aanpassingen klaar.

Oefenen, trainen en opfrissen!

Oefening baart kunst. Ook voor dijkbeheerders en patrouillelopers is het belangrijk dat kennis en vaardigheden actueel blijven en regelmatig worden opgefrist. Waterschap Rivierenland werkt met een jaarlijks oefenschema voor de eigen medewerkers en vrijwilligers die betrokken zijn bij de dijkbewaking. De laatste hoogwateroefening was in november 2011, in de aanloop naar de grootschalige internationale oefening Frida.
In mei en juni 2012 staan opfriscursussen voor patrouillelopers op het programma. In november 2012 wordt ook 'in het veld' geoefend. Er worden foto's van schadebeelden langs de dijken neergelegd. Patrouillelopers kunnen dan oefenen met het invullen van schaderegistratieformulieren en het per satelliettelefoon doorgeven van meldingen.

Oefenen op coupuresluitingen

Het werkgebied van Waterschap Rivierenland omvat zo'n 1100 kilometer dijken en kades. Op veel plekken –vooral in steden– zijn doorgangen voor het verkeer of voor voetgangers aangebracht. Dat zijn er in het werkgebied ongeveer 50. Deze 'coupures' kunnen in geval van hoogwater worden afgesloten. Het waterschap oefent regelmatig op dat afsluiten.

In maart 2012 werd geoefend op het afsluiten van coupures in Nijmegen (8 stuks) en Zaltbommel (3 stuks). Iedere coupure komt minimaal één keer in de 5 jaar aan de beurt. Bij een oefening wordt gekeken naar de technische en de organisatorische kant van een sluiting. Zijn de aluminium balken waar de afsluiting uit bestaat allemaal aanwezig? Kunnen ze zonder problemen en snel genoeg worden aangebracht? Verloopt de samenwerking met de aannemer die de balken aanbrengt goed?
Zijn er voldoende verkeersmaatregelen genomen? De proefsluitingen in Nijmegen (op 7 maart) en Zaltbommel (op 14 maart) verliepen goed.

De sluiting van een van de coupures te Nijmegen.

Er waren geen technische problemen en ook de samenwerking met de gemeente en de aannemers verliep volgens de juiste procedures. Een proefafsluiting duurt meestal maar een paar uur, gedurende die tijd kan het publiek geen gebruik maken van de doorgang. Om de verkeersoverlast te beperken worden niet alle coupures in een stad in één keer gesloten. Over het algemeen is er veel begrip bij het publiek voor de afsluitingen. Mensen beseffen goed dat er geoefend moet worden om de veiligheid te kunnen garanderen.

Krisenstab Bezirksregierung Nordhein-Westfalen te Düsseldorf in actie tijdens de oefening Frida.

De lessen van 'Frida'...

In november 2011 vond de grote meerdaagse hoogwateroefening 'Frida' plaats. Aan de oefening deden Nederlandse waterschappen en Duitse Deichverbände mee en ook verschillende veiligheidsregio's in het Rivierengebied. Een paar dagen vóór Frida werd er ook 'in het veld' geoefend, door het leger van patrouillelopers en het personeel op de dijkposten. De lessen van die oefening zijn in de evaluatie van Frida meegenomen.

De voorbereiding bij het waterschap op het volgende overleg van het crisisteam.

Die evaluatie is geschreven door Eef Janssen, senior-adviseur Calamiteitenzorg van Waterschap Rivierenland. Hij vertelt: "Wat ging goed? Dat houden we vast. Wat ging minder goed? Daar kunnen we nog aan werken. We zien dat de teams op de dijk hun werk steeds beter doen. Opleiding en regelmatig oefenen hebben duidelijk effect. Schadebeelden worden goed herkend. Het melden van situaties gaat steeds beter. Daar wordt het nieuwe meldingsformulier voor gebruikt. Faalmechanismen worden duidelijk beschreven en de melding is strak geprotocolleerd, zodat we het allemaal over hetzelfde hebben. En je kunt precies opgeven in welke mate, op welke plek en over hoeveel meter. De dijkpost kan met die meldingen een gefundeerde interpretatie geven en de juiste actie inzetten. Wat beter kan is de omgang met de satelliettelefoon, iets dat je niet dagelijks bedient. In sommige gevallen waren de batterijen niet in orde. Die hebben we nu allemaal vervangen."
Ook bij de dijkposten zijn wat verbeterpunten. Janssen: "Een aantal dijkposten werd net verbouwd. Dan blijkt bijvoorbeeld het antennesysteem van de satelliettelefoons niet goed te werken. Een ander verbeterpunt is de overdracht tussen de teams van patrouillelopers. Die ontmoeten elkaar op de dijkpost, waar de overdracht na een shift plaatsvindt. De overdracht wordt vaak overgenomen door de wachtcommandant. Dat ligt voor de hand, maar het is niet zijn verantwoordelijkheid. Bij écht hoogwater heeft die het te druk om dat er bij te doen."
De inrichting en de techniek op de dijkposten zijn op orde. De ervaringen met Fliwas - het internationale hoogwater informatiesysteem - zijn nog steeds wisselend. Janssen: "Het is niet echt gebruiksvriendelijk. Er moet op de post iemand aanwezig zijn die er bekend mee is om er goed mee uit de voeten te kunnen. We werken ook met een aantal andere systemen, we gaan nu kijken of we de administratieve last in de dijkpost niet moeten opschonen."

Grote media-aandacht kan reden zijn voor opschaling.

Criteria 'opschalen' aangepast

Waterschap Rivierenland werkt met een algemeen calamiteitenplan. In dat plan staat op welke momenten bij een calamiteit –bijvoorbeeld bij hoogwater– moet worden opgeschaald. Eind vorig jaar is besloten om niet meer alléén te kijken naar de waterstand. Ook grote aandacht van radio en tv, signalen vanuit gemeenten en maatschappelijke onrust kunnen aanleiding zijn om op te schalen. Dat vergroot de zichtbaarheid van het waterschap en kan bijdragen aan een evenwichtige feitenstroom in het nieuws. Het gaat om 'bestuurlijk' opschalen, legt Eef Janssen uit: "We kunnen dan flexibeler reageren op bijvoorbeeld vragen van de pers en uit het publiek. De dijkgraaf wordt op de hoogte gebracht van de situatie en de maatregelen die zijn genomen, zodat hij bijvoorbeeld een burgemeester van een gemeente die zich klaarmaakt voor het hoge water in een vroeg stadium te woord kan staan."

Waterschap Rivierenland

Colofon

De 'Nieuwsbrief Dijkbewaking' is bedoeld voor iedereen die een actieve rol heeft in de dijkbewaking bij Waterschap Rivierenland. Dat kan zijn als vrijwilliger of als medewerker van het waterschap. De nieuwsbrief houdt u op de hoogte van de laatste ontwikkelingen.
De nieuwsbrief verschijnt twee maal per jaar: in het najaar en in het voorjaar, dus bij het begin en bij het einde van het hoogwaterseizoen. Dat seizoen loopt jaarlijks van 15 oktober tot 15 april.
Redactieleden: Jessica Zoethout, Hans Knotter en Marius van Herpen.

Opmerkingen over de inhoud of suggesties voor onderwerpen kunt u per email doorgeven aan Marius van Herpen, communicatieadviseur, email: m.van.herpen@wsrl.nl.

ontwerp Het Lab grafisch ontwerpers - Arnhem, *fotografie* Waterschap Rivierenland – Jan Bouwhuis *druk* Drukkerij Opmeer - Den Haag